

Nr 129.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om
ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920
om val till riksdagen; given Stockholms slott den 1
mars 1940.*

Under åberopande av bifogade i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bilagda förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Förslag

till

Lag

om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Härigenom förordnas, att 71 § 2 mom., 72 §, 73 § 1 mom., 75 §, 76 § 1 mom. och 91 § lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

71 §.

2. Då val i hela riket skola samtidigt förrättas, må röstning som i 1 mom. sägs inom riket äga rum i varje stad inför röstmottagare som magistraten förordnar samt, i den mån Konungen så bestämmer, å rikets landsbygd inför röstmottagare som förordnas av Konungens befallningshavande. I fall som nu avses må sådan röstning jämväl ske utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat som Konungen bestämmer, därvid beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter är röstmottagare. Skall val förrättas endast i viss valkrets, må röstning enligt 1 mom. ske i varje stad inom valkretsen och, i den mån Konungen så bestämmer, även å valkretsens landsbygd; dessutom må vid val i Stockholms läns valkrets röstning ske jämväl i Stockholm, vid val i Göteborgs och Bohus läns landstingsområdes valkrets jämväl i Göteborg och vid val i Malmöhus läns valkrets jämväl i Malmö, Hälsingborg, Landskrona och Lund. Röstmottagning skall äga rum från och med adertonde dagen före valdagen samt inom riket till och med dagen före valdagen och utom riket intill dess avgivna valsedlar enligt vad i 75 § sägs skola insändas till överståthållarämbetet.

72 §.

Konungens befallningshavande samt chef för beskickning eller konsulat, där röstning i enlighet med bestämmelserna i 71 § må ske, skall före röstmottagningens början utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagningen. Av Konungens befallningshavande utfärdad kungörelse skall införas i länskungörelserna samt i ortstidningar. Kungörelse, som utfärdas av chef för beskickning eller konsulat, skall genom anslag samt, där så ske kan, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom.

73 §.

1. Vid röstning enligt 71 § skola användas sådana valkuvert och ytterkuvert, som i 61 § 1 mom. avses. Dylika kuvert skola före röstmottagningens början genom statsverkets försorg tillställas röstmottagaren.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 71—73, 75 och 76 §§ 1937: 41 samt beträffande 91 § 1932: 271.

75 §.

1. De enligt 73 och 74 §§ i förvar lagda ytterkuverten skola insändas, av röstmottagare inom riket till Konungens befallningshavande i det län, där röstmottagningen äger rum, och av röstmottagare vid beskickning eller konsulat till överståthållarämbetet. Insändandet skall ske inom riket omedelbart sedan röstmottagningen å dagen före valet avslutats samt från beskickning och konsulat i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet tillhanda sist dagen efter valdagen.

2. Innan röstmottagare insänder kuverten, skall deras antal räknas. Tillika räknas antalet personer, som enligt den i 73 § 2 mom. omförmälda förteckning avgivit valsedel. Kuverten inläggas i ett eller flera omslag, vilka tillhandahållas av statsverket. Varje omslag förses med anteckning om de ineliggande ytterkuvertens antal och om ort inom riket eller beskickning eller konsulat, där valsedlarna avgivits, samt förseglas omsorgsfullt under sigill. Vid röstmottagningen och kuvertens räkning föres protokoll enligt formulär som fastställs av Konungen. I protokollet antecknas antalet ytterkuvert, antalet nyssnämnda personer samt antalet omslag i vilka ytterkuverten inlagts, varjämte sigillen med vilka omslagen förseglats i protokollet avtryckas. Jämte omslaget eller omslagen, vari ytterkuverten inlagts, insändas protokollet och förenämnda förteckning. Sker insändandet med post, skall försändelsen anordnas som värdepost.

Har till röstmottagare inom riket icke avlämnats någon valsedel på sätt i 71 § sägs, skall röstmottagaren insända meddelande härom till Konungens befallningshavande, sedan den för dylik röstning bestämda tiden utgått.

76 §.

1. Det åligger Konungens befallningshavande att tillse, att de i 70 § 2 mom. omförmälda handlingar ävensom sådana i 75 § angivna handlingar, vilka röstmottagare inom riket skall insända, snarast möjligt inkomma samt, där så ej sker, från försumlig valförrättare eller röstmottagare infordra vad som fattas. Konungens befallningshavande verkställe även förberedande granskning av inkomna valhandlingar. Befinnas dessa därvid icke vara i behörigt skick, införskaffe Konungens befallningshavande, där så provas nödigt, på lämpligt sätt erforderliga upplysningar rörande anledningen härtill.

91 §.

Äro i stad flera valdistrikt, skall magistraten eller i stad utan magistrat valnämnden för varje valdistrikt utse tre eller flera personer att såsom magistratens eller valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Av dessa förer den främste ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den magistraten eller valnämnden därtill utsett.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena och chefen för försvarsdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga angående *vissa ändringar i lagen om val till riksdagen* samt anför därvid följande:

»Vid 1934 års riksdag framlades, genom proposition nr 216, förslag till vissa ändringar i § 24 riksdagsordningen och i lagen om val till riksdagen med syfte att underlätta deltagandet i valen till riksdagens andra kammare. Förslagen inneburo, att väljare skulle erhålla rätt att vid sådant val avlämna sin röstsedel i annat valdistrikt än det han tillhör samt vidare att de tidigare bestämmelserna om valsedelsförsändelser för vissa grupper av yrkes- och tjänstemän skulle upphävas och ersättas med föreskrifter om rätt att avlämna valsedel före valet.

Förslagen antogos vid 1934 års riksdag, grundlagförslaget såsom vilande. Sedan detta senare slutligen antagits vid riksdagen 1937, utfärdade Kungl. Maj:t den 12 februari samma år dels kungörelse angående beslutade ändringar i rikets grundlagar dels ock lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen (Svensk författningssamling 1937 nr 40 och 41).

Enligt den ändrade lydelsen av § 24 riksdagsordningen må rösträtt ej utövas av annan valberättigad än den som på sätt i vallagen sägs personligen inställer sig vid valförrättningen. Från denna regel medges emellertid undantag bland annat såtillvida att valberättigad, som till följd av vistelse utom riket eller yrkes- eller tjänsteförpliktelse är förhindrad att iakttaga personlig inställelse, äger att, i den utsträckning och under de villkor som stadgas i vallagen, avgiva valsedel före valet.

I 60 § vallagen har stadgats bland annat, att om någon på grund av vistelse å annan ort är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen i ett valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, han må avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, vid valförrättning i an-

nat valdistrikt inom riket. Väljaren skall härvid inneha utdrag ur röstlängden i det valdistrikt han tillhör, utvisande att han där är upptagen såsom röstberättigad.

De närmare bestämmelserna om rätt att avlämna valsedel före valet ha upptagits i 71 § vallagen. En sådan rätt tillkommer röstberättigad, om det med skäl kan antagas att han kommer att valdagen vistas utom riket, samt dessutom sådan röstberättigad som utövar militärtjänst eller tillhör vissa angivna grupper av civila yrkes- och tjänstemän, om det med skäl kan antagas att han till följd av tjänstens utövning icke kan komma tillstådes vid valförrättning i något valdistrikt. Röstning i denna ordning skall äga rum inom riket i varje stad inför röstmottagare, som magistraten förordnar, samt utom riket å svensk beskickning i Europa och, i den mån Konungen så förordnar, hos annan svensk beskickning och å svenskt konsulat, därvid beskickningens eller konsulatets chef eller den han i sitt ställe sätter är röstmottagare. Väljaren skall med röstlängdsutdrag styrka att han är röstberättigad. För det fall att val skall förrättas endast i viss valkrets ha meddelats i viss mån avvikande föreskrifter beträffande röstning före valet; sådan röstning må äga rum i varje stad inom valkretsen samt undantagsvis i stad utom valkretsen. Röstmottagning enligt 71 § vallagen skall äga rum från och med adertonde dagen före valdagen.

Till motivering av dessa föreskrifter om röstavlämning före valet anförde de sakkunniga, vilkas förslag ligger till grund för 1934 års proposition: Vad anginge de orter där valsedelsavlämning före valet skulle äga rum, syntes detta av praktiska skäl inom riket icke lämpligen kunna anordnas annorstädes än i städerna, där alltid tjänstemän funnes, som kunde handhava ifrågavarande bestyr. På grund av den tidsbegränsning, som borde införas för röstavlämning före valet, torde sådan utom riket i stort sett endast kunna äga rum inom Europa. Det hade därför syntes lämpligast att i lagen föreskriva obligatorisk röstmottagning endast hos beskickningar i Europa men överlämna åt Kungl. Maj:t att bestämma, å vilka beskickningar utom Europa röstavlämning kunde äga rum. Även röstavlämning å konsulat syntes böra äga rum allenast i den mån Konungen så förordnar. Icke alla konsulat torde uppfylla de krav som borde uppställas för att röstavlämning där skulle kunna ske, nämligen dels att ett nämnvärt behov därav funnes, dels att röstavlämning kunde ske inom föreskriven tid med hänsyn till att valsedlarna skulle insändas till fördelningsförrättningen hos överståthållarämbetet, dels ock slutligen att å konsulatet funnes kompetent personal för röstmottagningen. Då val allenast förrättades i enstaka valkrets och icke samtidigt i hela riket, syntes det bliva förenat med oproportionerligt stort besvär att anordna röstmottagning i alla rikets städer samt å beskickningar och konsulat. Som röstmottagare torde lämpligen kunna tjänstgöra i stad inom riket av magistraten förordnad person och å beskickning eller konsulat dess chef eller den han i sitt ställe satte.

Konstitutionsutskottet vid 1934 års riksdag (utlåtande nr 16) anförde beträffande samma spörsmål, att även om ett genomförande av förslaget i nå-

got enstaka fall skulle försämra ställningen för den, som förut varit berättigad rösta medelst valsedelsförsändelse, torde likväl den ökade säkerhet varmed röstning genom valsedels avlämnande före valet kunde ske fullt uppväga denna olägenhet. En fördel med denna anordning vore dessutom att den kunde tillämpas för medborgare som vistades utomlands. Det flera gånger framförda kravet att underlätta valdeltagandet för utrikes vistande skulle genom förslagets antagande bli tillgodosett i den utsträckning som kunde anses möjlig och lämplig med hänsyn till valsäkerheten.

Enligt 72 § vallagen skall magistrat samt chef för beskickning eller konsulat, där röstning i enlighet med bestämmelserna i 71 § må ske, före röstmottagningens början utfärda kungörelse angående dagar och tider samt ställe för röstmottagning. Av magistraten utfärdad kungörelse skall anslås offentligen samt införas i minst en ortstidning. Kungörelse, som utfärdas av chef för beskickning eller konsulat, skall genom anslag samt, där så kan ske, även på annat lämpligt sätt bringas till kännedom.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till rådande förhållanden torde vissa ändringar i nu nämnda valbestämmelser vara erforderliga. De röstberättigade, som fullgöra militär tjänstgöring vid tiden för valet, kunna uppenbarligen icke med säkerhet påräkna att erhålla tillfälle att avlämna valsedel på själva valdagen. Bestämmelsen om rätt för väljare att rösta inom annat valdistrikt än det han tillhör är således beträffande dessa röstberättigade icke tillfyllest. Under tid, då förstärkt försvarsberedskap eller mobilisering är påbjuden, synes emellertid icke heller det nu gällande stadgandet om röstavlämning före valet innebära tillräcklig garanti för att de till militärtjänst inkallade skola kunna delta. Röstmottagning får nämligen, såsom nyss anmärkts, ske endast i städerna. En ändring synes därför böra vidtagas, så att röstavlämning skall kunna äga rum även på landet, i den mån Kungl. Maj:t finner detta vara behöfligt. Det torde i sådant fall böra ankomma på länsstyrelserna att förordna röstmottagare. Härtill torde kunna anlitas de av kommunerna utsedda valnämndsordförandena eller andra kommunala förtroendemän, men även befattningshavare i statens tjänst torde kunna ifrågakomma för uppdraget.

Enligt vallagen skall röstmottagning anordnas vid varje svensk beskickning inom Europa, medan det däremot skall bero på Kungl. Maj:ts bestämmande huruvida röstmottagning skall ske vid beskickningar i utomeuropeiska länder. Under nuvarande osäkra förhållanden synes det vara påkallat att upphäva denna olikhet mellan beskickningar inom och utom Europa samt att även beträffande de förra överlämna åt Kungl. Maj:t att bestämma huruvida röstmottagning skall äga rum.

Kungörande av tid och plats för röstmottagning inom riket utfärdas av magistrat. Därest såsom nu föreslagits röstmottagning skall kunna anordnas även på landsbygden, torde det böra ankomma på länsstyrelserna att kungöra röstmottagningen. Det synes vara lämpligt att i detta sammanhang på länsstyrelserna — som redan ha sig ålagt att kungöra själva riksdagsmannavalet — överflytta allt kungörande av röstmottagning före valet, således även

den som äger rum i städerna inom länet och detta oavsett om röstmottagning samtidigt skall ske på landsbygden.

För genomförandet av nu föreslagna åtgärder erfordras ändringar i 71—73, 75 och 76 §§ vallagen.

I 91 § vallagen stadgas, att om i stad flera valdistrikt finnas, magistraten eller i stad utan magistrat valnämnden skall för varje valdistrikt utse tre eller fyra personer att såsom magistratens eller valnämndens deputerade vara valförrättare i distriktet. Ordet 'fyra' har på grund av förbiseende influtit i lagtexten i stället för 'flera'. Det synes lämpligt att i detta sammanhang misstaget rättas.

I enlighet med vad sålunda anförts har upprättats förslag till *lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.*»

Föredraganden hemställer, att nämnda förslag måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.
